

I. SOCIOLOGIJA IR SOCIALINĖ POLITIKA

KAI KURIE TARGENERACINIO SOLIDARUMO ŠEIMOJE ASPEKTAI: TĖVŲ PARAMA SUAUGUSIEMS VAIKAMS

Prof. dr. Vida Kanopienė

Mykolo Romerio universitetas
Socialinės politikos fakultetas, Sociologijos katedra
Ateities g. 20 LT-08303 Vilnius, Lietuva
Telefonas (8 5) 271 4715
Elektroninis paštas vidaka@mruni.eu

Pateikta 2013 m. rugsėjo 19 d.
Parengta spausdinti 2013 m. lapkričio 8 d.

doi:10.13165/SD-13-12-2-01

Anotacija

Aptariant tarpgeneracinio solidarumo ryšius šiuolaikinėse šeimose, daugiausia dėmesio iki šiol skiriama suaugusių vaikų teikiamos paramos senyvo amžiaus tėvams analizei, o jos perdavimas priešinga kryptimi („tėvai“ – suaugę vaikai“) dar yra gana nauja tyrimų tema. Straipsnio tikslas – atskleisti tėvų paramos suaugusiems vaikams ypatumus Lietuvos šeimose: siekiama nustatyti jos tipus, palyginti paramos teikimo strategijas skirtingose kartose ir įvertinti moterų bei vyrų, kaip paramos teikėjų, vaidmenį. Remiamasi kokybinio tyrimo, kurio metu 2012 m. birželį–rugsėjūtį šešiuose Lietuvos regionuose buvo atlikta 60 giluminių interviu, duomenimis. Šis tyrimas yra projekto „Šeimos modelių trajektorijos ir socialiniai tinklai: tarpgeneracinė perspektyva“ (Nr. VP1-3.1-ŠMM-07-K-01-106) sudėtinė dalis. Pirmoje straipsnio dalyje aptariamos teorinės analizės priegios ir pristatoma kokybinio tyrimo metodologija, antroje nagrinėjami gauti duomenys, išskiriant dvi informantų grupes: vyresniusius (gimusius 1950–1965 m.), kurie tėvų buvo remiami praeityje ir šiuo metu padeda savo suaugusiems vaikams, ir jaunesniusius (gimusius 1970–1985 m.), kurie yra paramos iš tėvų gavėjai. Tyrimas atskleidė, kad tėvai teikia įvairiapusę paramą savo vaikams netgi tuomet, kai jie jau yra perėję į suaugusiojo amžiaus tarpsnį – tai rodo altruistinių nuostatų stiprumą ir funkcinio solidarumo, perduodamo iš kartos į kartą, raišką.

Reikšminiai žodžiai: motina, tėvas, suaugę vaikai, pagalba, tarpgeneracinis solidarumas.

Įvadas

Tarpgeneracinės paramos tema apima labai platų tyrinėjimų lauką, kuriame didžiausios pastangos sutelktos ieškant atsako į iššūkius, kuriuos kelia spartus demografinis senėjimas ir kintanti jauno ir senyvo amžiaus žmonių pusiausvyra. Vieni pirmųjų į šiuos iššūkius atkreipė dėmesį gerontologai – praėjusio amžiaus 7–8 dešimtmečiuose jie parodė šeimos socialinių ryšių ir neformalios globos reikšmę vyriausiuose amžiaus tarpsniuose. Vėlesni mokslininkų tyrinėjimai pateikė nemažą įrodymų apie didėjančius paramos teikimo senyvo amžiaus žmonėms mastus, kurie vis didesnę naštą gulė ant jaunesniųjų šeimos narių, pirmiausia moterų, pečių (Silverstein, Bengtson, 1997). Įvardijant šių problemų aktualumą, literatūroje netgi įsitvirtino tokie terminai kaip „sumuštinė generacija“ („*sandwich generation*“), „sugauti viduryje“ („*being caught in the middle*“), „moters viduryje“ („*women in the middle*“) ir pan. (Chappell, 2002; Middle, 2005). Kartu buvo iškelta nemažai klausimų apie formalios paramos sistemos bei sveikatos priežiūros institucijų vaidmenį ir apie valstybės pagalbą šeimai (kaip globos teikėjai). Pabrėždami formalios ir neformalios paramos teikimo senyvo amžiaus žmonėms tarpusavio sąsajas, mokslininkai paskatino diskusijas perkelti į viešąją erdvę, arba, kaip teigiama, „globos teikimas tapo „politizuotas“ (Chappell, 2002).

Kartų tarpusavio santykių ir paramos teikimo šeimoje tyrinėjimai sociologijoje turi senas tradicijas. Čia, remiantis įvairiomis teorinėmis koncepcijomis bei taikant įvairius (kiekybinius ir kokybinius) tyrimų metodus, nagrinėjama nuostatų bei vertybių tarpgeneracinių santykių atžvilgiu kaita, taip pat įvairūs šių santykių aspektai, apimantys socialinius ryšius, bendravimą bei paramos teikimą ir šeimoje, ir už jos ribų. Lyčių sociologijoje ši analizė siejama su lyčių socialiniais vaidmenimis ir normatyviniais lūkesčiais, kurie įpareigoja moteris prisiimti svarbiausią vaidmenį palaikant giminystės ryšius ir pagrindinę globos teikimo naštą (Bielby, 2006; Mac an Ghaill, Haywood, 2007).

Kadangi dar netolimoje praeityje daugelis mokslinių diskusijų buvo pagrįstos gana stereotipiniu požiūriu į vyresniąją kartą (arba, kaip teigia Avramovas ir Maskova (2003), senėjimas buvo automatiškai tapatinamas su silpnumu ir bejėgiškumu), lyčių sociologijoje ir kitose tyrimų srityse buvo aktualizuojamas paramos teikimas vyresniajai kartai – spartaus demografinio senėjimo kontekste tai atrodo savaime suprantama nuostata.

Tačiau pastaraisiais metais daugelis autorių įvertindami pokyčius, vykstančius Vakarų visuomenėse (palyginti su praeitimi, šiuolaikinė vyresnioji karta ne tik gyvena ilgiau, bet ir yra santykinai geros sveikatos, turtingesnė, turi aukštesnį išsilavinimą, yra socialiai aktyvi ir pan.), vis daugiau dėmesio skiria tiems tarpgeneracinių santykių aspektams, kurie susiję su tėvų teikiama parama suaugusiems vaikams. Teigiama, kad kinta paramos šeimoje kryptys – jos perdavimo srantai teka „žemyn“ – nuo vyresniųjų link jaunesniųjų kartų (Brandt, 2013, p. 235). Vykdomi šios paramos intensyvumo, tipų bei krypčių tyrimai dažnai siejami su valstybių vykdomos socialinės politikos priemonių analize, siekiant atskleisti, kaip skirtingos gerovės sistemos veikia tarpgeneracinės paramos bei solidarumo modelius. Šiuo atžvilgiu paminėtinas Europos sveikatos, senėjimo ir išėjimo į pensiją tyrimas (Survey, 2013), 2004 m. pradėtas trylikoje Europos valstybių („pirmoji banga“). Jį tęsiant plėtėsi dalyvių skaičius, paskutiniame (penktame) tyrimo etape dalyvauja jau devyniolika šalių (Lietuvos tarp jų nėra). Tyrimo duomenimis, tėvų parama suaugusiems vaikams yra mažiau intensyvi tuomet, kai yra teikiama daugiau institucinių socialinių paslaugų, pvz., seneliai mažiau laiko skiria anūkų priežiūrai tose šalyse, kuriose yra aukštesnis biudžetinių investicijų į ikimokyklinio ugdymo įstaigas lygis (Brandt, 2013, p. 248).

Nors tarpgeneraciniais santykiams mūsų šalyje pastaraisiais metais skiriama nemažai dėmesio – paskelbtos publikacijos, skirtos *šiuolaikinėms* sociologinėms koncepcijoms pristatyti bei jų kritinei analizei (Gedvilaitė-Kordušienė, 2009), kai kurie šių santykių aspektai aptarti, analizuojant demografinį senėjimą (Mikulionienė, 2011) ir senatvės tapatumą (Rapolienė, 2012), taip pat gilintasi į kartų ryšių vertinimus, siekiant teikti pasiūlymus šeimos ir pagyvenusių žmonių gerovės politikos rengėjams (Baublytė, Stankūnienė, 2007–2008), šiame diskurse apžvelgiamos tik tarpgeneracinės paramos šeimoje perdavimo „aukštyn“, t. y. vaikų paramos senyvo amžiaus tėvams problemos.

Ar galime kalbėti apie priešingus šios paramos srautus, koks yra tėvų teikiamos paramos suaugusiems vaikams pobūdis bei intensyvumas? Leškant atsakymų į šiuos probleminius klausimus, straipsnyje aptariami kokybinio tyrimo, kurio metu 2012 m. birželį–rugpjūtį šešiuose Lietuvos regionuose buvo atlikta 60 giluminių interviu su asmenimis, priklausančiais keturioms gimimo kohortoms, duomenys. Iškeltas tikslas – atskleisti tėvų paramos suaugusiems vaikams ypatumus šeimoje: nustatyti jos tipus, palyginti skirtingų kartų paramos teikimo strategijas ir įvertinti moterų bei vyrų kaip paramos teikėjų vaidmenį. Remiantis Bengstono (2001) solidarumo modeliu, visokeriopos paramos teikimas ir gavimas yra laikomas vienos iš tarpgeneracinio solidarumo dimensijų, t. y. funkcinio solidarumo raiška.

1. Sąvokų konceptualizavimas ir tyrimo metodologija

Vienas svarbiausių tarpasmeninių santykių šeimoje (ir už jos ribų) aspektų yra paramos teikimas, kuris, kaip jau buvo minėta, literatūroje yra nagrinėjamas per tarpgeneracinių ir / ar lyčių santykių prizmę ir iš sociologijos, ir kitų socialinių mokslų perspektyvų. Todėl, kalbant apie teikiamą paramą, vartojami skirtingi terminai (parama, globa, priežiūra, puoselėjimas, reprodukcinis darbas ir kt.), ne visada įsigilinant į tų sąvokų turinį bei jų tarpusavio sąsajas. Tam tikra painiava kyla ir tuomet, kai tie patys terminai į lietuvių kalbą išverčiami skirtingai, antai, *care* yra įvardijamas ir kaip „globa, rūpestis“ (Maslauskaitė, 2004), ir kaip „priežiūra“ (Lietuvos, 2009).

Feministiniame diskurse neformalios paramos teikimo apibrėžtis ir analizė yra grindžiama dualistine „darbo-lyties“ paradigma, išplečiant darbo sampratą ir į šią kategoriją įtraukiant ne tik apmokamas veiklas darbo rinkoje, bet ir neapmokamas veiklas privačioje sferoje, namų ūkyje. Tokia metodologinė prieiga, siejama su siekiais išviešinti „nematomą“ moterų darbą namų ūkyje ir pripažinti jo ekonominę vertę (Crompton, 2006; Ellingseter, 1995), tapo galingu feminisčių įrankiu aiškinant moterų subordinaciją visuomenėje ir kritikuojant normatyvinius lyčių vaidmenis. Taigi, feministinėje literatūroje, aptariant veiklas privačioje sferoje (šeimoje, arba namų ūkyje), vartojama *darbo* sąvoka, atitinkamai kalbama apie *globos darbą*, apimančią dvejopas veiklas: praktinį ir emocinį darbą. Pastarasis yra siejamas su pasiaukojimo, meilės, užuojautos, rūpinimosi kitais raiška, teigiama, kad jį iš esmės atlieka moterys (*ibid.*, p. 393). Praktiniai globos darbai apima labai plačią įvairiausių veiklų skalę, kurios įvardijamos ir kaip darbai namų ūkyje, ir kaip pagalbos teikimas, beje, dažnai ribos tarp praktinių ir emocinių globos darbų sunkiai pastebimos, jos tarsi išsitrina.

Kaip jau minėta, kita kertinė feministiniame diskurse vartojama sąvoka yra *globa*, leidžianti atskleisti moterų vaidmenis šeimoje bei platesniuose giminystės ryšiuose, atskleisti joms socialiai „priskirtą“ atsakomybę už senyvo amžiaus žmonių, vaikų, silpnų ir pažeidžiamų asmenų gerovę.

Tačiau už šio diskurso ribų globa dažnai nėra pabrėžiama ir išskiriama kaip atskira kategorija, ji nagrinėjama kaip vienas iš elgsenos, susijusios su paramos teikimu (*supportive behaviour*), komponentų. Antai, Reganas išskiria šias paramos sudedamąsias dalis:

- Emocinę paramą (t. y. verbalinę ir neverbalinę elgsenas, reiškiančias šilumą, išgyvenimus ir globą (*caring*), pvz., išklausymas, artumo ir prisirišimo išreiškimas).
- Įvertinimo paramą, kuri yra artimai susijusi su emocine parama ir dažnai priskiriama šiai kategorijai.
- Informacinę paramą. Tai gali būti, pvz., patarimai, klausimai ir žinių perteikimas, kurie padeda geriau pažinti problemas, priimti sprendimus sudėtingose situacijose.
- Instrumentinę paramą (kartais ji yra įvardijama kaip materialinė), apimančią tiesioginę fizinę pagalbą ar materialią pagalbą.
- Paramą suteikiant draugiją – buvimą kartu, paguodos teikimą (Regan, 2011, p. 156).

Šią klasifikaciją autorius taiko, aprašydamas partnerių / sutuoktinių savitarpio paramos ryšius, kurie apibūdinami kaip sudėtingas bendravimo ir mainų tarp jų procesas (*ibid.*, p. 166). Tai bent jau iš dalies paaiškina globos sutapatinimą su teikiama emocine parama (pažymėtina, kad žodis „*caring*“ gali būti verčiamas ir kaip „*prisirišimas, užjautimas*“).

Panašiai teikiamą paramą klasifikuoja ir kiti autoriai, Antai, Willisas ir Martinas (2005) išskiria emocinę, materialinę ir instrumentinę paramą, Kalbėdami apie tėvų ir suaugusių vaikų tarpusavio paramos ryšius, jie kaip atskirą kategoriją nurodo tiesioginius tėvų ir vaikų, gyvenančių skirtinguose namų ūkiuose, kontaktus.

Taigi, neformali socialinė parama yra daugialypis konstruktas, apimantis įvairias dimensijas, ji gali būti / yra įvairiai klasifikuojama, tai priklauso nuo tyrimo objekto ir tikslų. Mūsų nuomone, šios paramos esmė gerai atskleidžia jos apibūdinimas kaip „žinojimo, kad galime pasikliauti kitu asmeniu, arba, kitaip tariant, tarpusavio ryšių patikimumas [...] parama gali būti konceptualizuojama kaip esminis, fundamentinis žmonių savitarpio ryšių bruožas“ (Scabini, Lanz, 2006). Šioje sampratoje išskirti paramos aspektai buvo svarbūs, kuriant kokybinio sociologinio tyrimo instrumentą – interviu gaires, kuriose klausimai apie keitimąsi parama buvo viena iš penkių pagrindinių interviu temų (Įsimintiniausias draugystės / partnerystės. Šeimos kūrimas; Tėvystė; *Išsilavinimo trajektorijos; Darbo karjeros trajektorijos; Savitarpio pagalba*). Formuluojuojant klausimus, buvo atsižvelgta ir į globos (vaikų priežiūros, pagalbos ligos atveju ir pan.) reikšmę teikiant savitarpio paramą, ir į kitus anksčiau minėtus paramos komponentus (materialinę, emocinę paramą ir kt.).

Kokybinio tyrimo lauko darbai vyko 2012 m. vasarą, juos atliko keturi MRU Sociologijos katedros dėstytojai (Mikėnė *et al.*, 2013). Iš viso buvo atlikta 60 giluminių interviu šešiose šalies apskrityse – Alytaus, Marijampolės, Utenos, Klaipėdos, Panevėžio ir Vilniaus. Apimti ir didieji miestai, ir maži miesteliai bei kaimo vietovės. Tarp informantų – 30 moterų ir 30 vyrų, priklausančių keturioms gimimo kohortoms (1950–1955 m., 1960–1965 m., 1970–1975 m. ir 1980–1985 m.). Informantai buvo atrinkti remiantis anksčiau atlikto (lauko darbai vyko 2011 m. pabaigoje–2012 m. pradžioje) kiekybinio tyrimo rezultatais (Kanopienė *et al.*, 2013) – šio tyrimo metu buvo sudaromas asmenų, sutinkančių dalyvauti kitame etape, t. y. kokybiniame tyrime, sąrašas, kuriuo remiantis ir buvo atrinkti informantai. Buvo apklausta po 15 asmenų kiekvienoje gimimo kohortoje, vidutinė interviu trukmė – 54 min. (ilgiausias truko dvi su puse valandos, trumpiausias – 18 min.). Interviu buvo įrašyti į diktofoną ir vėliau transkribuoti, parengto teksto apimtis – daugiau kaip 850 p.

Atliekant lauko darbus, buvo laikomasi pagrindinių sociologinių tyrimų etikos principų (savanoriškumo, konfidencialumo ir dalyvių anonimiškumo užtikrinimo). Atrinktiems

potencialiems informantams buvo suteikta galimybė atsisakyti dalyvauti tyrime (18 asmenų ja pasinaudojo), kiekvienam jų, prieš atliekant interviu, buvo paaiškinti pagrindiniai tyrimo uždaviniai ir principai. Interviu garso įrašai yra transkribuoti taip, kad nebūtų įmanoma nustatyti tyrime dalyvavusių asmenų tapatybės.

Siekdami atsakyti į įvade pateiktus tyrimo klausimus, toliau aptarsime ir lyginsime dvi gimimo kohortas – vyresniusius (gimusius 1950–1965 m.) ir jaunesniusius (gimusius 1970–1985 m.). Jūs galėtumėte apibūdinti kaip skirtingų generacijų atstovus, kurių socializacija ir perėjimas į socialinės brandos amžių vyko visiškai nepanašiais istoriniais laikotarpiais, t. y. sovietmečiu ir šalies socialinių-ekonominių transformacijų bei integracijos į Europos Sąjungą metais. Be abejo, vyresnioji ir jaunesnioji kohortos skiriasi ir savo demografinėmis charakteristikomis: keturiolika iš šešiolikos 1950–1965 m. gimimo kohortos moterų ir visi (14) informantų vyrų turi suaugusių vaikų¹, o tarp jaunesniosios (1970–1985 m.) gimimo kohortos informantų tokių yra tik keturi (iš jų vienas vyras). Taigi, vyresnieji yra kartu ir paramos gavėjai (jie jau suaugusio amžiaus tarpsnyje yra gavę paramą iš savo tėvų), ir teikėjai (būdami tėvais, savo ruožtu teikia paramą suaugusiems vaikams). Į jaunesniąją kohortą galime žvelgti tik kaip į pagalbos gavėjus (tai parodė ir teksto analizė – nustatytas tik vienas paramos teikimo atvejis).

2. Tyrimo rezultatai

Formalieji perėjimo į socialinę brandą žymenys yra tokie gyvenimo įvykiai kaip išėjimas iš tėvų namų, formalus išsilavinimo užbaigimas, pirmasis įsidarbinimas, pirmoji santuoka ir pirmojo vaiko gimimas, šių įvykių kalendorius priklauso nuo įvairių veiksnių (socialinio-politinio konteksto, socialinių-kultūrinių elgsenos normų ir kt.) ir yra skirtingas įvairių gimimo kohortų biografijose. Kaip rodo tyrimai, jaunesnėms kartoms būdingas uždelstas ir ilgiau trunkantis perėjimas į suaugusiųjų amžių, be to, priešingai nei įvykiai edukacinėje ar profesinėje karjeroje, šeimos kūrimas jau nėra universalus jaunesnių kartų gyvenimo raidos rekvizitas (Mikulionienė, 2012, p. 244). Šias išvadas patvirtina ir demografinės statistikos duomenys, kurie rodo, kad santuokos sudarymas ir vaikų gimdymas atidedami vis vyresniam amžiui.

Sovietmečiu Lietuvos gyventojai tuokdavosi labai jauni (pvz., 8–9 dešimtmečiuose moterų vidutinis pirmos santuokos sudarymo amžius buvo 22–24 metai, vyrų – maždaug metais dviem vyresnis) ir greitai susilaukdavo vaikų. Toks šeimos kūrimo modelis, demografinėje literatūroje apibūdinamas kaip „Rytų Europos“, buvo būdingas ir kitoms šio regiono valstybėms, kuriose gyventoji elgseną lėmė specifiniai totalitarinės politinės sistemos būdingi socialiniai-ekonominiai veiksniai: asmens pasirinkimų ir gyvenimo galimybių apribojimas bei tam tikrų elgsenos stereotipų propagavimas, gyvenamojo ploto trūkumas, kuriam esant santuoka buvo beveik vienintelis būdas gauti būstą, motinystės skatinimas ir kt. (Bronchlain, 1993).

Šios vakarų autorių pastebėtos mūsų netolimos praeities gyvenimo sąlygos atsispindi asmeniniuose informantų naratyvuose – vyresniosios kartos asmeninėse biografijose aiškūs anksčiau pažymėti matrimonialinės elgsenos bruožai (santuoka buvo sudaroma baigus mokslus ar netgi anksčiau, vaikai dažniausiai gimdavo praėjus metams dviem po vestuvių) – toks elgesio modelis atrodo savaime suprantamas ir atitiko artimos socialinės aplinkos lūkesčius:

---

¹ Suaugusiųjų kategorijai priskirti vyresni nei 18 metų ir patyrę bent vieną iš perėjimo į socialinę brandą įvykių – tokia informacija buvo gauta visų interviu metu.

[Kai susipažinome? Nu, tai man 23 buvo, jai 20. [...] Aš buvau tik grįžęs iš armijos. O žmona mokėsi dar. [...] Kiek čia mes draugavome? Kokius š... septynis mėnesius, aštuonis gal kokius. Mes netempėm ilgai (vyras, 1953, vedęs, 2 suaugę vaikai); O paskui kaip jis parėjo iš armijos, aš pabaigiau mokyklą, ir tada jau greitai mes, trys mėnesiai ir susituokėm. Greitai, tikrai.[...] Pirmojo tai mes, aš greit susilaukėm. Jau po kokių dviejų mėnesių po vestuvių aš pastojau tada ir... ir jinai gimė gegužės mėnesį. Pirmoji... (moteris, 1954, ištekėjusi, 2 suaugusios dukros); Nu... tai palaukit. Ketvirtas kursas, penktas – vestuvės pabaigoj. Metai apie, nu, pusantrų metų. Daug. Taip, kažkur, jo, daugiau negu metai, jo.[...] Nu tai planuotas, planuotas. Po metų, palaukit, gimė... aštuoniasdešimt penktais vestuvės, aštuoniasdešimt šeštais... po metų gimė. Rudenį (vyras, 1962, vedęs, 2 suaugę vaikai); Aš tik ką vidurinę buvau baigęs.[...] Nu ką aš žinau kiek mes draugavome, kokius metus gal. [...] Oj palaukit, nu gimė po vienuolikos gal mėnesių, dukra (moteris, 1950, ištekėjusi, 3 suaugę vaikai)].

Galima teigti, jog gana dažnai darbinio gyvenimo slenkstis buvo peržengiamas, jau sukūrus šeimą, tai lėmė ekonominį nesavarankiškumą – jaunieji likdavo (vieno iš jų) tėvų namuose: [Tai žinot, tuo metu taip išėjo, kad vyro paskyrimas buvo, tėvai ten gyveno, aš atėjau jau pagal jo paskyrimą paskui savo kaip sako, kaip ten, pasinaikina persirašius į kitaip jau. Ir neturėjom, kur gyventi. Paprastas dalykas, o jų tėvai, jo tėvai ten gyveno, nu ir, aišku, ten tos vietos užteko, bet kaip dabar žiūrint, kaip dabar žmonės nori visiškai privatu, privačios erdvės, tai mes irgi tokios privačios erdvės neturėjom. Tiesiog buvo viskas bendra, tik mūsų vienas kambarys (moteris, 1964, ištekėjusi, 2 suaugę sūnus); Gyvenom... iš pradžių pas mano tėvus (vyras, 1964, vedęs, 2 suaugusios dukros); Kur mes gyvenom... tai kol dar jis mokinosi, gyvenom pas mano tėvus Ramučiuose (moteris, 1961, ištekėjusi, 2 suaugusios dukters); Rokišky pas mano tėvus gyvenom truputį, paskum gavau bendrabutį vėl... nu vo (vyras, 1965, išsiskyręs, 1 suaugusi dukra); Nu ir ką, mes apsiženijom, gyvenom dar pas tėvus a paskui... a paskui... nuss, ne, davė. Jinai dirbo siuvėja. Žmona. Ir davė buitinio aptarnavimo kombinatas davė butą (vyras, 1960, 3 suaugę vaikai)].

Toks gyvenimo išplėstinės šeimos namų ūkyje (kartu su tėvais arba uošviais) laikotarpis priklausė nuo galimybių darbovietėje gauti bendrabutį arba butą ir dažnai gana ilgai užtrukdavo: [Nu studentas! Ką, tėvai labai, tėvai labai padėjo. Pas tėvus gyvenau aš Centre, pas tėvukus gyvenau, nu va, ir teko kažkaip, penktam kurse vestuvės, nu ir paskui ten mes... ten vat laikinai ir gyvenom. Paskui jau kai jau paskui jau jau, ir kaip sakant, jau vėliau čia įsikūrėm. Bet pradžiai tėvai labai padėjo man, mama labai padėjo [...] Tai gyvenom mes.. po santuokos pas mano tėvus gyvenom gal kokius turbūt, palaukit, gimė... nu gal turbūt kokius gal aštuonis metus gal. Aštuonis–septynis, o paskui per... paskui... paskui, nu išėjom paskui atskirai gyventi. Tai vot mes sustiprėjom paskui kažkaip, taip jau, žinot, vis tiek jau, tada atskirai pradėjom gyvent jau (vyras, 1962, vedęs, 2 suaugę vaikai); Su mama gyvenom iki pat mamos mirties. Gyvenom aštuonbuty (moteris, 1950, ištekėjusi, 2 suaugusios dukters)].

Taigi, būsto (atskiro kambario) suteikimas buvo vienas iš svarbiausių paramos, kurią vyresnioji karta gavo iš savo tėvų, tipų. Jaunesniosios kartos atveju ši parama virsta finansine – dažnai iš tėvų namų išeinama netgi nesukūrus šeimos, ir būstas nuomojamas arba įsigijamas, imant iš banko paskolą ir / arba pasinaudojant tėvų pinigėmis lėšomis: [Po metų, metus pagyvenom tik nuomojamam ir pirkom but... būstą savo, vieno kambario. Tėvai ten mums padėjo (moteris, 1971, ištekėjusi, 1 mažametis sūnus); Ne. Nuosavas butas, bet aišku, su paskola. [...] Mama. Mama padėjo (vyras, 1985, nevedęs, vaikų neturi); Tai turėjau butą. Turėjau savo nuosavą butą, buvau įleidus savo pusseserę, su vyru gyventi.[...] Tėvai nupirko (moteris, 1970, ištekėjusi antrą kartą, 2 vaikai, suaugusi dukra ir nepilnametis sūnus)].

Mes, va, dabar statomės dabar namą. [...] Finansiškai prisidėjo mano tėvai. [...] Jo, ir uošviai, ir tėvai (moteris, 1981, ištekęjusi, 1 mažametis vaikas).

Galima teigti, jog šiuo metu finansinė tėvų parama leidžia spręsti daugelį kitų problemų, susijusių su studijų apmokėjimu, nuosavo verslo pradžia, įsikūrimu užsienyje ir pan. Tai atskleidžia daugelyje interviu – vyresnieji kalba apie savo kaip tėvų priedermę padėti vaikams esant sunkiai padėčiai [Nu, vaikai tai automatiškai, jau vaikam, žinot, duodam, pavyzdžiui, vat, kol nedirbo vyresnioji dukra tai jau jau viskas mū... kaip sakant, dabar pati dirba, tai jau pati užsidirba. Bet vat tais laikais, nu... duodavom jau kiek pinigėlių paprašydavo kažkur, žinot, nueit jau, žinot, taip jau. Tai jau duodi, padedi, aišku, jau jau... (vyras, 1962, vedęs, 2 suaugusios dukterys)] ir mini ne vieną tokį teiktos paramos atvejį [Kaip prisidedu? [šypsosi] Nu... Kiek galiu, tiek prisidedu. Nustebino čia šiek tiek... Čia ta krizė užėjo. O o o... Anglijoj mokslus finansavo škotų bankas. Paskutinį pusmetį pasakė, kad – sorry, nebegalim mes jums paskolos duoti mokslui. Nu paskambino verkdamas – neprileis manęs prie egzaminų, ir tas pats kas net nesimokiau. O čia jau paskutinis pusmetis. Ir kiek ten, net neatsimenu, penkias dienas davė, kad susimokėt pačiam. [...] Ką darėm – šlavėm visas korteles, siuntėm pinigus. [...] savo užteko. Pabaigė mokslus, gavo diplomą (vyras, 1964, vedęs, 2 suaugusios dukterys, abi gyvena Londone); Ji dabar pilnamete tapo, kol mokosi – visą laik. Tą pačią sumą (vyras, 1965, išsiskyręs, 1 suaugusi duktė); Taip, kiek galim. Nu kaip sakyt, kaip... Nu, pavyzdžiui, tie remontai. Jie jauni, jiems visko reikia, jiems apsirengti reikia, jiems išvykti, jiems viską. Jiems savo pinigų reikia. Todėl finansuojam (moteris, 1950, ištekęjusi, 2 suaugusios dukterys)].

Jaunesnioji karta iš tėvų gaunama pinigine parama dažnai grindžia savo išgyvenimo strategijas: [Buvo, reikėjo tokių pinigų. Nu, tarkim, pinigų. Ir taip mano mama labai padėjusi. [...]] Nu, ir pinigų atžvilgiu. Nu, ir ta prasme... ką aš žinau... ir taip, va... Piniginiu atveju – tai daug iš tikrųjų (vyras, 1981, vedęs, 2 mažamečiai vaikai); Visą laiką, kai sunkiau materjališkai, tai kreipiesi į šeimos narius. Nu kaip kreipies, patys jie klausia: „Kaip jums sekasi, žinai, ar užtenka pinigų?“ Nors mamai tiek įskiepyta yra, kad padėt ir šiai dienai jina negali kažko neatsiųsti, neatsiųsti pinigų į sąskaitą. Pasakai, kad nereikia, nesiųsk, vis tiek jin siunčia“ (vyras, 1975, vedęs, 2 mažamečiai sūnūs)].

Vyresniosios kartos naratyvuose finansinė tėvų parama iškyla kaip epizodinė ir skirta ne pirmo būtinumo poreikiams patenkinti [Motkela man sako: „Še dešimts tūkstančių rublių“. Sako: „Nuvažiuok artiman turgun, nusipirksi mašinytę kokią“, nu. Nu pažiūrėjau, nu ką, aš žiguliuką nusipirkau. Nusipirka. (vyras, 1960, vedęs, 3 suaugę vaikai)]. Esant visuotiniam vartojimo reikmenų deficitui, tuo metu daug svarbesnė buvo galimybė gauti daiktus [Daiktinė pagalba. Daiktinės, nes tuo metu nebūdavo galima gauti. Tai, kaip sako, reikia dar susiveikti, kad tu turėtum. Sekciją, Fredą [juokiasi], ir minkštą baldą kažkokį. Tai va, mano tėvai nupirko vienus baldus, jo tėvai nupirko kitus baldus ir tokiu būdu (moteris, 1964, ištekęjusi, 2 suaugę sūnūs)] – taigi, teiktą pagalbą galima apibūdinti kaip materialinę-daiktinę.

Tėvų teikiama parama suaugusiems vaikams kontekste anūkų globa yra neabejotinai viena svarbiausių, ji savotiškai sujungia kartas – buvimas močiute / seneliu yra ne vien individuali charakteristika, kuri nurodo tam tikrą šeiminių patirtį, bet ir itin reikšminga asmenybės socialinio tapatumo dalis (Harwood, 2004). Šios paramos mastai priklauso ir nuo nuo jos teikėjų, t. y. senelių galimybių (užimtumo, gyvenamosios vietos atstumo ir kt.), ir nuo poreikio, kuris dar visai netolimoje praeityje buvo ypač didelis. Visuotinio moterų užimtumo sąlygomis, kai motinystės atostogų trukmė buvo labai trumpa, o ikimokyklinio ugdymo įstaigų paslaugų kokybė – itin prasta, daugelis jaunų šeimų buvo priverstos remtis vyresniųjų pagalba kaip vienintele prieinama alternatyva: [Taip, taip, taip. Ir tada būdavo tos dekretinės trumpos.

Todėl gerai, kad buvo mano mama. Labai padėjo. Taip kad sakysim iš... po to jau gali išeiti. [...] Taip, taip. Dabar iki metų, sakysim, ar iki trijų buvo tarpas, ir taip toliau. Tada – biuliotenis pasibaigė... Aš sakysim, 70 dienų gaudavau po gimdymo. Nu tvarkoj – septyniadešimt dienų, kur nori (moteris, 1950, ištekėjusi, 2 suaugusios dukters); Žmona dirbo, tai dar mes tais laikais į darželį neleidom, nes mama mano žiūrėjo, labai padėjo, o išėjo jau į pensiją, kad galėtų. [...] O antras vaikas... nu tai žmona, pora metų tais laikais gi buvo dekretinėse, jo, tose, o paskui... palaukit, o paskui.. kad mes leidom nuo penkių metų, tai gal dar mano mama turbūt padėdavo pažiūrėt, ateidavo. Kad jo, mes darželį leidom turbūt nuo penkių metų, žinokit, antrą. Pradžiai irgi padėjo, jo, padėjo padėjo uošvienė padėjo, va, ir mano mama kažkaip vat jo (vyras, 1962, vedęs, 2 suaugusios dukters)].

Pakitusios socialinės-ekonominės sąlygos nesumažino šios paramos reikšmės, tik pakeitė jos pobūdį – anūkams daugiau skiriama laiko atostogų metu [*Pavyzdžiui, dabar turėjom atostogas per visas atostogas buvom su anūke, buvom išvažiuavę į ekskursiją, į Sankt Peterburgą jinai buvo su mumis pastoviai. Kiek mes galim, tikrai mes stengiamės, vat ar prie jūros, vat per išeigines ar taip per atostogas. Nu, vat toks dalyvavimas* (moteris, 1954, ištekėjusi, 2 suaugusios dukters)], po darbo valandų ar savaitgaliais [*Tai mano mamytė. Taip. Nu, tai išėjo, kad jisai iš darželio... paimdavo jį iš darželio, nes dvyliktą valandą mes darbe. Tai ji... ir tada mamytė tiesiog ateidavo ir paimdavo iš mokyklos. Nes turi galimybių, o tu tu galimybių neturi* (vyras, 1972, vedęs, 1 nepilnametis sūnus)].

Pažymėtina, kad vyrų paramą globojant anūkus sunku išskirti, nes informantai šiuo atžvilgiu dažniausiai kalbėjo apie savo motinas / uošvienes / anytas, kitais atvejais minėjo abiejų tėvų paramą („*tėvai padėjo*“, „*tėvai žiūrėjo*“, „*palikdavom pas tėvus*“ ir pan.). Tą patį galima pasakyti ir apie interviu, kuriuose kalbama apie šios paramos teikimą – vyresniosios kartos informantai vyrai apie anūkų globą kalbėjo retokai ir abejingai, priskirdami ją žmonos atsakomybei, kartais – netgi kaip apie keliančią tam tikras neigiamas emocijas [*Atvažiuoja tokia pusantrų metų mergaitė, tai dieną galiu pasidžiaugti, o daugiau nenoriu. [...] Ai atsibosta man. Visur eina ir eina, verčia visur iš stalčių tąso, nu ai žinai smagu pažiūrėt viską, bet jeigu savaitė, tai nepajėčiau vaikščioti iš paskos* (vyras, 1954, vedęs, 2 suaugę sūnūs); *Tai vasarai ne. Žmonai dirba, tai... praktiškai... kartu žmona dirba kartu su dukra savo vienoj organizacijoj, žentas ten dirba, geležinkeliečiai visi. Anūkas darželyje, per išeigines dažnai, beveik kiekvieną atvažiuoja* (vyras, 1952, vedęs, pensininkas, 2 suaugusios dukters)]. O štai ne viename interviu su moterimis – aiškios altruistinės nuostatos, netgi besąlygiškas atsidavimas anūkams [*Tai važiuodavau čia dar biškį, pasiimdavau tai biuletinį kartais iš darbo, ar ką nors, tai nuleikiu ten biškiuką pabūti, padėti tam vaikui kartais, nu bet... kad nedirbčiau, sakau, tai aš paimčiau ir užauginčiau tuos vaikus* (moteris, 1954, ištekėjusi, 2 suaugusios dukters); *Taip buvau įpratus prie tų mergaičių, nu pirma mergaitė čia gimė, antra jau gimė tenai. Nu, ir tiek buvau įpratus ir dabar kada nuvažiuoju tai jos manęs laukia aš nežinau. Ir šiandien buvau nuvažiavus* (moteris, 1961, ištekėjusi, 2 suaugę vaikai)].

Galima teigti, kad mažamečių vaikų (anūkų) globa yra moteriškosios atsakomybės sritis, kitaip tariant, gauti duomenys patvirtina kitų šalyje atliktų tyrimų rezultatus (Baublytė, Stančukienė, 2007–2008, p. 164). Šį teiginį galima būtų iliustruoti ir kitomis informantų išsakytomis mintimis, kurios atskleidžia moterims priskirtą (ir jų prisimtą) atsakomybę, globojant vaikus / anūkus. Antai vyresniosios kartos informantas prisimena, kad jo mama ne tik išaugino gausų anūkų būrį, bet kartu yra ir svarbiausias asmuo šeimoje [*Pas mus buvo babulytės akademija. [...] Reiškia, kad mano mama – iš septynių anūkų jos akademijos nepraėjo tik mano jaunesnysis. Visus savo anūkus jinai iki pusantrų, daugiausia iki dviejų metų. Akademija. Nu*

taip, taip. Ir visi dabar gi – bobulytė yra ten centrų centras] (vyras, 1950, našlys, 2 suaugę sūnus). Kitos tyrimo dalyvės nuomone, vaikų globos funkcija perduodama moterimis iš kartos į kartą [*Kad kaip dabar, va čia kai pažiūriu, kai ir toj Želsvoj, yra tėvai, tada vaikai yra jau, tuos vaikus žiūri tetų tetos, seserys, čia žinokit yra... kai pažiūriu Želsvoj, tai labai tokios dinastijos, kaip aš sakau. Ten seserys, mamos, ten uošvinės augina* (moteris, 1961, ištekęjusi, 2 suaugusios dukterys)].

Taigi, interviu parodė gana aiškų vaidmenų tarp lyčių pasidalijimą, teikiant paramą suaugusiems vaikams – vyrai (tėvai) dažniau yra epizodinės instrumentinės [*Atvažiavo tėvas, remontus padėjo daryt. Nu, valymo visus tuos darbus. Dar ten dažymai. Ir panašiai, panašiai, panašiai. Aplinką (vyras, 1961, vedęs, 1 suaugusi duktė)*] ir finansinės bei materialinės paramos teikėjai, o moterų teikiama parama apima platesnį jos spektrą², pirmiausia daug laiko, emocinių ir fizinių pastangų reikalaujančią anūkų globą.

Supratimas, kas turėtų globoti vaikus, yra glaudžiai susijęs su požiūriu į motinystę / tėvystę, t. y. į moterų ir vyrų atsakomybę bei pareigas savo vaikų atžvilgiu – visa tai formuojasi ir šeimoje, ir platesniame sociokultūriniame kontekste (Miller, 2012, p. 13). Mūsų visuomenėje dažniausiai moterys yra siejamos su tiesiogine vaikų globa bei priežiūra (Kanopiene 1999; Purvaneckas, Purvaneckienė, 2001; Stankūnienė *et al.*, 2003; Maslauskaitė, 2004; Juraitė, Zdanavičius, 2004; Baublytė, Stankūnienė, 2007–2008). Remiantis atliktu tyrimu galima teigti, jog šiuos patriarchalinius lūkesčius atspindi ir vertikalūs šeiminių paramos ryšiai.

Apibendrinant, galima teigti, kad atliktas tyrimas atskleidė, jog tėvai teikia reikšmingą paramą savo vaikams netgi tuomet, kai šie peržengia suaugusiojo gyvenimo tarpsnio slenkstį ir sukuria savo šeimą. Tai liudija stiprius skirtingų generacijų tarpusavio solidarumo saitus, kurie, bent jau iki šiol, yra perduodami iš kartos į kartą. Kita vertus, didesnę šios paramos dalį teikia moterys, taigi, šios jų atsakomybės šeimoje tyrimai, išplečiant nagrinėjamos lyčių tapatumo problematikos lauką, leistų geriau atskleisti moterų ir vyrų šeiminius vaidmenis bei parodyti jų kaitą.

Išvados

1. Tėvų parama suaugusiems vaikams yra vienas iš mažiausiai nagrinėtų tarpgeneracinių santykių aspektų. Ją aptariant, straipsnyje remiamasi teoriniu Bengstono (2001) solidarumo modeliu, kuriame visokeriopos paramos teikimas ir gavimas yra laikomas vienos iš tarpgeneracinio solidarumo dimensijų, t. y. funkcinio solidarumo raiška, bei Scabini ir Lanzo (2006) paramos, kaip esminio, fundamentinio žmonių savitarpio ryšių bruožo, konceptualizacija, išskiriant keletą esminių jos dimensijų (emocinė, instrumentinė, finansinė, materialinė). Siekiant atskleisti tėvų paramos suaugusiems vaikams ypatumus Lietuvos šeimose ir įvertinti moterų bei vyrų, kaip paramos teikėjų, vaidmenį, remiamasi kokybinio tyrimo, kurio metu 2012 m. birželį–rugpjūtį šešiuose Lietuvos regionuose buvo atlikta 60 giluminių interviu su asmenimis, priklausantiems keturioms gimimo kohortoms, duomenimis.
2. Išskyrus dvi informantų grupes (vyresniųjų, t. y. gimusių 1950–1965 m., kurie su laukė paramos iš tėvų praeityje ir šiuo metu padeda savo suaugusiems vaikams, ir

² Kai kurie paramos tipai (informacinė, emocinė ir kt.) liko plačiau neaptarti dėl ribotos straipsnio apimties.

jaunesniųjų, t. y. gimusių 1970–1985 m., kurie yra paramos iš tėvų gavėjai), buvo galima palyginti paramos tipus ir jos teikimo strategijas iš esmės skirtingais istoriniais laikotarpiais. Vyresniosios kartos gautos pagalbos pobūdį lėmė specifinė socialinė-ekonominė sovietmečio padėtis, kai šeimos buvo kuriamos labai jauno amžiaus ir tėvų parama, pirmiausia suteikiant būstą bei materialinę-daiktinę pagalbą, kompensavo jaunų šeimų ekonominį nesavarankiškumą. Jaunesniosios kartos atveju ši parama virsta finansine pagalba, leidžiančia spręsti daugelį kitų problemų, susijusių su studijų mokesčiais, nuosavo verslo pradžia, įsikūrimu užsienyje ir pan.

3. Anūkų globa yra itin reikšminga tėvų paramos suaugusiems vaikams dalis, ja rėmėsi daugelis jaunų šeimų sovietmečiu, kai motinystės atostogų trukmė buvo labai trumpa. Pakitusios socialinės-ekonominės sąlygos nesumažino šios paramos reikšmės, tik pakeitė jos pobūdį – anūkams daugiau skiriama laiko po darbo valandų, savaitgaliais ir / ar atostogų metu.
4. Interviu parodė gana aiškų vaidmenų tarp lyčių pasidalijimą, teikiant paramą suaugusiems vaikams – vyrai (tėvai) dažniau yra epizodinės instrumentinės, finansinės ir materialinės paramos teikėjai, o moterų teikiama parama apima platesnį jos spektrą, pirmiausia, daug laiko, emocinių ir fizinių pastangų reikalaujančią anūkų globą.
5. Tyrimas atskleidė, jog tėvai teikia reikšmingą paramą savo vaikams netgi tuomet, kai šie peržengia suaugusiojo gyvenimo tarpsnio slenkstį ir sukuria savo šeimą. Tai liudija skirtingų generacijų tarpusavio solidarumo sąitų stiprumą.

Literatūra

- Avramov, D.; Maskova, M. Active aging in Europe. Vol. 1. *Population Studies Series (41)*. Strasbourg, France: Council of Europe, 2003.
- Baublytė, M.; Stankūnienė, V. *Tėvai ir vaikai. Vyrai ir moterys šeimoje ir visuomenėje. Kartų ir lyčių tyrimo standartinės lentelės*. Vilnius: Socialinių tyrimų institutas, 2007–2008.
- Bengston, Vern L. Beyond the nuclear family: the increasing importance of multigenerational bonds. *Journal of Marriage and Family*. 2001, 63 (1): 1–16.
- Bielby, D. D. Gender and family relations. In: Chafetz, J. S. *Handbook of the Sociology of gender*. New York (N. Y.): Springer, 2006, p. 391–406.
- Brandt, M. Intergenerational transfers to adult children in Europe: do social policies matter? *Journal of Marriage and Family*. 2013 (75): 235–251.
- Bronchlain M. N. East-West marriage contrasts, old and new. Ed. Blum, A.; Rallu, J. L. European population. Vol. 2. *Demographic Dynamics*. Paris: INED, 1993, p. 461–479.
- Chappell, N. L. *Caregiving in old age* [interaktyvus]. University of Victoria, British Columbia Canad, 2002 [žiūrėta 2002 06 20]. <<http://www.sciencedirect.com/>>.
- Crompton, R. *Employment and the family: the reconfiguration of work and family life in contemporary societies*. Cambridge: Cambridge University Press, 2006.
- Ellingsaeter, A. L. *Gender, work and social change. Beyond dualistic thinking*, Oslo: Institute for Social Research, 1995.
- Gedvilaitė-Kordušienė, M. Trys tarpgeneracinių santykių koncepcijos ir jų kritiniai atgarsiai. *Sociologija. Mintis ir veiksmas*. 2009, 1 (24): 146–158.
- Harwood, J. Relational, role, and social identity as expressed in grandparent's personal web sites. *Communication studies* [interaktyvus]. 2004, 55 (2): 300–318 [žiūrėta 2013.09. 13]. <<http://www.u.arizona.edu/~jharwood/pdf/grandparent%20websites.pdf>>
- Juraitė, K.; Zdanevičius, A. Lyčių lygybės vertinimai ir Lietuvos viešojo nuomonė. *Sociologija. Mintis ir veiksmas*. 2004, 3: 95–109.

- Kanopienė, V.; Mikulionienė, S.; Česnuitytė, V. Šeima ir socialiniai tinklai: tarpgeneracinė perspektyva: *analitiniai rezultatai. Family and social networks: intergenerational perspective: analytical results*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2013.
- Kanopiene, V. Combining family and professional roles: gender differences. Ed. Stankuniene, V.; Eglite, P.; Kanopiene, V. *Revue Baltique (special issue "Demographic development in the countries of transition")*. Vilnius, 1999, 13: 97–110.
- Lietuvos šeima. Tarp tradicijos ir naujos realybės*. Red. Stankūnienė, V.; Maslauskaitė, A. Vilnius: Socialinių tyrimų institutas, 2009.
- Mac an Ghaill, M.; Haywood, C. *Gender, culture, and society: contemporary femininities and masculinities*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2007.
- Maslauskaitė, A. Lytis, globa ir kultūriniai gerovės kapitalizmo barjerai Lietuvoje. *Sociologija. Mintis ir veiksmai*. 2004, 3: 39–51.
- Middle adulthood: a lifespan perspective*. Ed. Willis, S. H.; Martin, M. Thousand Oaks (Calif.). London; New Delhi: Sage Publications, 2005.
- Mikėnė, S.; Gaižauskaite, I.; Valavičienė, N. Qualitative interviewing: field-work realities. *Socialinis darbas*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2013, 12 (1): 49–62.
- Mikulionienė, S. Timing of transition to adulthood: the experience of four birth cohorts (Perėjimo į socialinę brandą kalendorius Lietuvoje: keturių kohortų patirtis). *Socialinis darbas*. 2012, 11 (2): 235–244.
- Mikulionienė, S. Population ageing in Lithuania: the need for a new attitude towards Ageing. Ed. Hoff, A. *Population Ageing in Central and Eastern Europe: Societal and Policy Implications*, Series: New Perspectives on Ageing and Later Life. Surrey: Ashgate, 2011, p. 33–52.
- Miller, T. *Making sense of fatherhood: gender, caring and work*. Cambridge: Cambridge University Press, 2012.
- Purvaneckas, A.; Purvaneckienė, G. *Moteris Lietuvos visuomenėje*. Vilnius: Danielius, 2001.
- Rapolienė, G. *Ar senatvė yra stigma? Senėjimo tapatumas Lietuvoje*. Daktaro disertacija. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2012.
- Regan, P. C. *Close relationships*. New York (N. Y.); London: Routledge: Taylor & Francis Group, 2011.
- Scabini, E.; Lanz, M. *The transition to Adulthood ant Family Relations. An Intergenerational Perspective*. Hove; New York (NY): Psychology Press, Taylor& Francis Group, 2006.
- Silverstein, M.; Bengtson, V. L. Intergenerational Solidarity and the Structure of Adult Child–Parent.
- Relationships in American Families. *American Journal of Sociology*. 1997, 103 (2): 429–460.
- Stankūnienė, V.; Jonkarytė, A.; Mikulionienė, S. A.; Mitrikas, A. A.; Maslauskaitė, A. Šeimos revoliucija? Iššūkiai šeimos politikai, Vilnius: Socialinių tyrimų institutas, 2003.
- Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe – Share* [interaktyvus]. [žiūrėta 2013 09 10]. < <http://www.share-project.org/home0/wave-1.html>>.

SOME ASPECTS OF THE INTERGENERATIONAL FAMILY SOLIDARITY: PARENT'S ASSISTANCE TO ADULT CHILDREN

Prof. Dr. Vida Kanopienė

Mykolas Romeris University, Lithuania

Summary

Population aging in Western societies leads to the increasing interest in intergenerational support relationships. However, until now, the studies in this field have focused mostly on the upward family transfers from the younger to the older generation. The article discusses the role of parents in provision of support to their adult children, aiming to compare the types of given/received assistance in different age cohorts and pursuing to reveal women's and men's roles as assistance providers to their adult children. These issues are explored based on the data of qualitative research, conducted in the framework of the project "Trajectories of Family Models and Social Networks: Intergenerational Dimension". 60 face-to-face in-depth interviews were conducted during June-August, 2012 in six selected regions of Lithuania (in rural areas, small and large towns, cities) by four researchers of the department of Sociology. Talking about the informants, there were 30 females and 30 males, respectively 15 persons of each of four birth cohorts: 1950-1955, 1960-1965, 1970-1975 and 1980-1985. The conceptualization of support, as proposed by E. Scabini (2006), and on the concept of solidarity, as proposed by Vern L. Bengtson and his colleagues (2001), make a theoretical framework of the conducted research.

The comparison of individual cases of two birth cohorts of females and males – the "older", who were the recipients (in the past) and providers of support, and the "younger", who did not have adult children and themselves were supported by their parents – enabled to reveal the types and strategies of support provision during the Soviet years and a period of Independence.

Analysis of interview data showed that parents' assistance to their children remains intense even after the latter form their own family, which demonstrates the existence of strong functional solidarity in families that is transmitted from generation to generation. Women are the principal childcare givers (they take care of grandchildren), while men's role is more important in providing some specific instrumental assistance and financial-material support.

Keywords: *mother, father, adult children, assistance, intergenerational solidarity.*

Vida Kanopienė, socialinių mokslų (sociologija) daktarė, Mykolo Romerio universiteto Socialinės politikos fakulteto Sociologijos darbo katedros vedėja, profesorė. Mokslinių tyrimų kryptys: moterų užimtumas ir lyčių socialiniai vaidmenys, demografinė ir šeimos raida, šeimos socialiniai tinklai tarpgeneracinėje perspektyvoje.

Vida Kanopienė, Doctor of Social Sciences (Sociology), Mykolas Romeris University, Head of Department of Sociology, Professor. Research areas: women's employment and gender social roles, family and population development, family social networks in intergenerational perspective.